

# Εγώ και η κοινωνία – Δημόσια περιουσία, δικαιώματα και ευθύνες

## Σχέδιο μαθήματος

1. Θέμα: Εγώ και η κοινωνία: δημόσια περιουσία, δικαιώματα, ευθύνες και κοινωνική ένταξη.

Θεματικοί άξονες: πολιτειακή επίγνωση – κοινή ευθύνη – σεβασμός στον δημόσιο χώρο – δικαιοσύνη – συνεργασία – κοινωνική αρμονία – διαπολιτισμική κατανόηση.

2. Τάξη: Δ΄ Δημοτικού (9–10 ετών).

3. Ομάδα-στόχος: Μαθητές/τριες που φοιτούν σε ελληνικό δημοτικό σχολείο σε πολυπολιτισμικό περιβάλλον, συμπεριλαμβανομένων μαθητών/τριών με ισλαμικό υπόβαθρο.

4. Τύπος μαθήματος: Μάθημα για την απόκτηση πολιτειακής και κοινωνικής γνώσης, την κατανόηση της δημόσιας περιουσίας, την ανάπτυξη επίγνωσης για δικαιώματα και ευθύνες και τη διαμόρφωση ηθικής και υπεύθυνης στάσης απέναντι στην κοινοτική ζωή. Είναι μάθημα οικοδόμησης εννοιών και αξιών, όχι μάθημα αξιολόγησης δεξιοτήτων.

5. Διάρκεια: 45 λεπτά.

6. Βασικοί όροι και έννοιες: κοινωνία, κοινότητα, πολίτης, αίσθημα του ανήκειν, δημόσια περιουσία, ιδιωτική περιουσία, κοινό καλό, δικαιώματα, ευθύνες, κανόνες, συνεργασία, κοινωνική τάξη, ενεργός πολιτειότητα.

## 7. Παιδαγωγικές μέθοδοι

- Καθοδηγούμενη και δομημένη συζήτηση.
- Επεξήγηση εννοιών από τον/την εκπαιδευτικό.
- Χρήση παραδειγμάτων από την καθημερινή ζωή.
- Προφορική διερεύνηση περιπτώσεων.
- Αναστοχασμός και ηθικός διάλογος.
- Διαπολιτισμική οπτική χωρίς στερεότυπα.

Η έμφαση δίνεται στη σκέψη, τη συλλογιστική και τη διαμόρφωση αξιών, όχι στην απομνημόνευση.

## 8. Διδακτικά μέσα

- Πίνακας ή διαδραστικός πίνακας.
- Οπτικό υλικό με δημόσιους χώρους (σχολείο, πάρκο, δρόμος, βιβλιοθήκη, παιδική χαρά).
- Σύντομα κείμενα που διαβάζει ο/η εκπαιδευτικός.
- Προφορικά σενάρια και μελέτες περίπτωσης.

- Λέξεις-κλειδιά γραμμένες σε εμφανές σημείο για εννοιολογική σαφήνεια.

## 9. Στόχοι

### Εκπαιδευτικοί στόχοι

- Να κατανοούν τι είναι δημόσια περιουσία.
- Να διακρίνουν καθαρά τη δημόσια από την ιδιωτική περιουσία.
- Να κατανοούν βασικά πολιτειακά δικαιώματα και ευθύνες.
- Να εξηγούν γιατί οι κανόνες είναι απαραίτητοι στην κοινωνία.

### Διαμορφωτικοί στόχοι

- Να σέβονται τους κοινόχρηστους χώρους.
- Να αναπτύσσουν αίσθημα ευθύνης.
- Να κατανοούν τη δικαιοσύνη και τη συνεργασία.
- Να αναγνωρίζουν τον εαυτό τους ως μέλος μιας ευρύτερης κοινωνίας.

## 10. Διαθεματικές συνδέσεις

Αγωγή του Πολίτη, Κοινωνικές Σπουδές, Ηθική/Αξιακή Αγωγή, Γλωσσική Ανάπτυξη, Διαπολιτισμική Εκπαίδευση.

## 11. Αναμενόμενα αποτελέσματα

Στο τέλος του μαθήματος οι μαθητές/τριες θα μπορούν:

- Να αναφέρουν παραδείγματα δημόσιας περιουσίας.
- Να εξηγούν γιατί είναι σημαντικό να φροντίζουμε τους δημόσιους χώρους.
- Να περιγράφουν τη σχέση ανάμεσα στα δικαιώματα και τις ευθύνες.
- Να δείχνουν επίγνωση υπεύθυνης πολιτειακής συμπεριφοράς.

## 12. Προετοιμασία εκπαιδευτικού

Ο/Η εκπαιδευτικός προετοιμάζει οπτικά παραδείγματα δημόσιων χώρων στην Ελλάδα, σύντομα επεξηγηματικά κείμενα, προφορικές περιπτώσεις από την καθημερινότητα των μαθητών/τριών και καθοδηγητικές ερωτήσεις που ενθαρρύνουν τον αναστοχασμό και τη συζήτηση.

## 13. Δομή μαθήματος

### A. Εισαγωγή – Ενεργοποίηση προηγούμενης γνώσης (6 λεπτά)

Ο/Η εκπαιδευτικός δείχνει εικόνες από ένα σχολικό κτήριο, ένα δημόσιο πάρκο και μια στάση λεωφορείου ή βιβλιοθήκη. Ρωτά: Ποιος χρησιμοποιεί αυτόν τον χώρο; Ανήκει σε ένα άτομο ή σε όλους; Τι συμβαίνει αν οι άνθρωποι δεν τον φροντίζουν;

Μετάβαση: «Σήμερα θα μάθουμε πώς οι άνθρωποι ζουν μαζί στην κοινωνία, τι είναι η δημόσια περιουσία και γιατί τα δικαιώματα και οι ευθύνες είναι σημαντικά για όλους.»

## 14. Βασικές έννοιες – Θεωρητικό περιεχόμενο

### α) Κοινωνία, κοινότητα και αίσθημα του ανήκειν

Κοινωνία είναι μια μεγάλη ομάδα ανθρώπων που ζουν μαζί κάτω από κοινούς κανόνες και αξίες. Κοινότητα είναι ένα μικρότερο μέρος της κοινωνίας, όπως το σχολείο ή η γειτονιά. Τα παιδιά αυτής της ηλικίας αρχίζουν να κατανοούν ότι η κοινωνία υπάρχει πέρα από την οικογένεια, ότι η συμπεριφορά τους επηρεάζει τους άλλους και ότι το ανήκειν περιλαμβάνει ευθύνη.

Βασική ιδέα: Το να ανήκεις δεν σημαίνει μόνο ότι σε συμπεριλαμβάνουν, αλλά και ότι νοιάζεσαι για τους άλλους και για τους κοινόχρηστους χώρους.

### β) Δημόσια περιουσία και κοινό καλό

Δημόσια περιουσία είναι η περιουσία που ανήκει σε όλους. Υπάρχει για το κοινό καλό, δηλαδή υπηρετεί τις ανάγκες όλων των ανθρώπων. Παραδείγματα είναι τα σχολεία, τα πάρκα, οι δρόμοι, οι παιδικές χαρές και οι βιβλιοθήκες. Η καταστροφή της δημόσιας περιουσίας βλάπτει πολλούς ανθρώπους, δημιουργεί αδικία και δείχνει έλλειψη σεβασμού προς την κοινωνία.

### γ) Ιδιωτική περιουσία και σεβασμός

Ιδιωτική περιουσία είναι ό,τι ανήκει σε άτομα ή οικογένειες. Ο σεβασμός της ιδιωτικής περιουσίας σημαίνει σεβασμό των δικαιωμάτων των ανθρώπων. Η κατανόηση της διαφοράς ανάμεσα στη δημόσια και την ιδιωτική περιουσία βοηθά τα παιδιά να αναπτύσσουν ηθική κρίση, ευθύνη και κοινωνική επίγνωση.

### δ) Δικαιώματα και ευθύνες

Τα δικαιώματα επιτρέπουν στους ανθρώπους να ζουν με ασφάλεια και αξιοπρέπεια. Οι ευθύνες προστατεύουν αυτά τα δικαιώματα. Σημαντικό σημείο διδασκαλίας: τα δικαιώματα και οι ευθύνες δεν μπορούν να χωριστούν. Για παράδειγμα, το δικαίωμα στην εκπαίδευση συνδέεται με την ευθύνη να φροντίζουμε τη σχολική περιουσία. Το δικαίωμα στο παιχνίδι συνδέεται με την ευθύνη να σεβόμαστε τους κοινόχρηστους χώρους.

### ε) Κανόνες, δικαιοσύνη και κοινωνική τάξη

Οι κανόνες βοηθούν την κοινωνία να λειτουργεί ειρηνικά. Δίκαιοι κανόνες ισχύουν για όλους, προστατεύουν τους κοινόχρηστους χώρους και προλαμβάνουν συγκρούσεις. Χωρίς κανόνες, η κοινωνία γίνεται άδικη και ανασφαλής.

### στ) Διαπολιτισμική οπτική

Οι κοινωνίες περιλαμβάνουν ανθρώπους από διαφορετικά πολιτισμικά υπόβαθρα. Αν και οι παραδόσεις μπορεί να διαφέρουν, αξίες όπως ο σεβασμός, η ευθύνη και η φροντίδα των κοινόχρηστων χώρων υπάρχουν σε πολλούς πολιτισμούς.

## Πληροφορίες για τον/την εκπαιδευτικό

Στην ηλικία των 9–10 ετών τα παιδιά κατανοούν βαθύτερα τη δικαιοσύνη, θέτουν ερωτήματα για τους κανόνες και την εξουσία και μπορούν να αναπτύξουν ηθικό συλλογισμό. Ο/Η εκπαιδευτικός χρειάζεται να τονίσει ότι τα δικαιώματα δεν σημαίνουν απεριόριστη ελευθερία, ότι οι ευθύνες προστατεύουν τα πιο αδύναμα μέλη της κοινωνίας και ότι η δικαιοσύνη συχνά απαιτεί αυτοέλεγχο.

Ερωτήματα αναστοχασμού: «Είναι δίκαιο για τους άλλους;» και «Τι θα συνέβαινε αν όλοι το έκαναν αυτό;»

## 15. Ενδεικτικά κείμενα και μελέτες περίπτωσης

### Πληροφοριακό κείμενο – Δημόσια περιουσία

«Η δημόσια περιουσία ανήκει σε όλους στην κοινωνία. Όταν οι άνθρωποι σέβονται τους δημόσιους χώρους, η ζωή γίνεται ασφαλέστερη και πιο ευχάριστη για όλους.»

### Μελέτη περίπτωσης 1 – Ο σχολικός διάδρομος

Οι μαθητές/τριες αφήνουν σκουπίδια πιστεύοντας ότι δεν είναι δική τους ευθύνη. Εστίαση συζήτησης: κοινή ευθύνη, σεβασμός, συνεργασία.

### Μελέτη περίπτωσης 2 – Η κοινή διαδικτυακή ομάδα της τάξης

Πληροφοριακό κείμενο: «Όλοι έχουν δικαίωμα να εκφράζονται και να συμμετέχουν, αλλά αυτό το δικαίωμα συνοδεύεται από την ευθύνη να σέβονται τους άλλους, ακόμη και στο διαδικτυακό περιβάλλον.»

Η τάξη έχει μια κοινή διαδικτυακή ομάδα για σχολικές εργασίες. Μερικοί μαθητές αρχίζουν να δημοσιεύουν προσβλητικά σχόλια και ακατάλληλες εικόνες. Λένε ότι έχουν δικαίωμα να γράφουν ό,τι θέλουν επειδή η ομάδα είναι «ιδιωτική». Κάποιοι συμμαθητές νιώθουν πληγωμένοι και σταματούν να συμμετέχουν.

Ερωτήσεις συζήτησης: Έχουν οι μαθητές δικαίωμα να εκφράζουν απόψεις στο διαδίκτυο; Πού βρίσκεται το όριο ανάμεσα σε δικαίωμα και κατάχρηση δικαιώματος; Ποιες ευθύνες έχουμε σε έναν κοινό διαδικτυακό χώρο; Πώς μπορεί η τάξη να λύσει το πρόβλημα δίκαια;

## 16. Προαιρετικός εμπλουτισμός

- Συζήτηση για τους σχολικούς κανόνες.
- Δημιουργία προφορικών «κανόνων για κοινόχρηστους χώρους».
- Σύνδεση της πολιτειακής συμπεριφοράς με την καθημερινή ζωή.

## 17. Παραλλαγές

### Παιχνίδι ρόλων 1 – «Ποιος είναι υπεύθυνος;»

Κατά το διάλειμμα οι μαθητές χρησιμοποιούν τον σχολικό διάδρομο και την αυλή. Μετά το διάλειμμα υπάρχουν σκουπίδια στο πάτωμα και ένα παγκάκι έχει χαλάσει. Ρόλοι: μαθητής που άφησε σκουπίδια, μαθητής που ακολούθησε τους κανόνες, βοηθός/επιμελητής τάξης, εκπαιδευτικός ή διευθυντής/τρια.

Στόχος: οι μαθητές/τριες παίζουν έναν σύντομο διάλογο όπου αναγνωρίζεται το πρόβλημα, εκφράζονται διαφορετικές απόψεις («Δεν είναι δουλειά μου» και «Είναι ευθύνη όλων») και συζητείται μια δίκαιη λύση.

Ερωτήσεις προς το ακροατήριο: Ποιο δικαίωμα έχουν οι μαθητές στο σχολείο; Ποια ευθύνη αγνοήθηκε; Ήταν η λύση δίκαιη για όλους;

### Παιχνίδι ρόλων 2 – «Δικαιώματα στη διαδικτυακή ομάδα της τάξης»

Η τάξη έχει διαδικτυακή ομάδα για τις εργασίες. Κάποιοι μαθητές γράφουν αγενή σχόλια και ανεβάζουν εικόνες. Άλλοι νιώθουν άβολα και σταματούν να συμμετέχουν. Ρόλοι: μαθητής που ανεβάζει ακατάλληλο περιεχόμενο, μαθητής που προσβάλλεται, μαθητής-διαμεσολαβητής, εκπαιδευτικός.

Στόχος: οι μαθητές/τριες δείχνουν διαφορετικές απόψεις για την «ελευθερία λόγου», πώς οι λέξεις μπορούν να πληγώσουν και πώς οι κανόνες μπορούν να προστατεύσουν όλους σε έναν κοινό χώρο.

Ερωτήσεις προς το ακροατήριο: Έχουν οι μαθητές δικαίωμα να εκφράζουν απόψεις στο διαδίκτυο; Ποιες ευθύνες συνοδεύουν αυτό το δικαίωμα; Πώς μπορεί η ομάδα να συμφωνήσει σε δίκαιους κανόνες;

## 18. Πηγές πληροφόρησης

UNESCO – Global Citizenship Education, Council of Europe – Education for Democratic Citizenship, UNICEF – Child-Friendly Communities, OECD – Global Competence Framework, Eurydice – Citizenship Education in Europe, Arthur, Davies & Hahn (2008), Kerr (1999), Osler & Starkey (2010), Nucci (2001), Kohlberg (1984), Ribble (2011).